

Begroting 2020

Begroting 2020

Auteur(s) : Redactieraad beleidsbegroting
Afdeling : AenO
Bureau : AREC
Documentnummer : 22250464
Datum : 10 april 2019
Versie : 1 DB april

DCMR Milieudienst Rijnmond
Parallelweg 1
Postbus 843
3100 AV Schiedam
T 010 - 246 80 00
F 010 - 246 82 83
E info@dcmr.nl
W www.dcmr.nl

Het algemeen bestuur van de DCMR Milieudienst Rijnmond,

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur,

Gelet op artikel 30, eerste lid van de Gemeenschappelijke regeling DCMR Milieudienst Rijnmond

BESLUIT

Vast te stellen de Begroting 2020.

Vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 3 juli 2019,

De voorzitter

De secretaris

Inhoud

Voorwoord	6
1 Inleiding	7
1.1 Aard begroting	7
1.2 Doel	7
1.3 Leeswijzer	7
Deel 1: Beleidsbegroting	9
2 Beleidskader	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Toekomstagenda 2030	10
2.3 Het Meerjaren Programma (MJP)	13
2.4 Ontwikkelpunten	15
3 Financieel kader	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Financieel kader	17
3.3 Uitgangspunten	17
4 Programma Bedrijven	20
4.1 Inleiding	20
4.2 Wat willen we bereiken?	20
4.3 Wat gaan we daarvoor doen?	20
4.4 Kritische proces indicatoren	23
4.5 Wat mag het kosten?	23
5 Programma Gebieden	25
5.1 Inleiding	25
5.2 Wat willen we bereiken?	25
5.3 Wat gaan we daarvoor doen?	25
5.4 Wat mag dat kosten?	27
6 Programma Bedrijfsvoering	28
6.1 Inleiding	28
6.2 Baten en lasten	28
6.3 Toelichting	28
7 Paragrafen	30
7.1 Inleiding	30
7.2 Lokale heffingen	30
7.3 Weerstandsvermogen	30

7.4	Risicomanagement	31
7.5	Onderhoud kapitaalgoederen	32
7.6	Financiering	33
7.7	Verbonden partijen	33
Deel 2: Financiële begroting		34
8	Overzicht van Baten en Lasten	35
9	Ontwikkeling werkplanbijdragen 2018 – 2020	37
10	Ontwikkeling financiële positie	38

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2020 van de DCMR. De begroting bestaat onder meer uit de programma's bedrijven en gebieden. De inhoud van deze programma's beschrijft welke rol de DCMR in het Rijnmondgebied speelt en welke taken in opdracht van de participanten worden uitgevoerd. Beide programma's zijn gericht op een schone, gezonde en veilige leefomgeving in Rijnmondgebied. Daarnaast vindt u in deze begroting de taken die de DCMR als BRZO-OD uitvoert in de andere delen van Zuid- Holland en in de Provincie Zeeland.

Het programma bedrijven beschrijft de bedrijfsgerichte milieutaken; reguleren, inspecteren en handhaven. De uitvoering van deze bedrijfsgerichte taken is direct verbonden met de gebiedsgerichte taken van de DCMR, waarbij het er om gaat bedrijvigheid en andere activiteiten binnen de regio zo goed mogelijk in te passen in de milieuruimte die de omgeving biedt. Zowel in de bovengenoemde programma's als in het beleidskader van deze begroting vindt u de ontwikkelingen waarop de DCMR in 2020 inzet zal plegen. De koers die eerder met de Toekomstagenda 2030 is ingezet, wordt in de uitvoering van onze taken verder doorgevoerd.

In 2020 vraagt de invoering van de Omgevingswet uiteraard bijzondere aandacht. Samen met onze participanten moeten in het laatste jaar voor de invoering van de wet nieuwe werkwijzen worden geïmplementeerd. Dat vraagt om samenspel tussen alle betrokken partijen en voor iedereen toegankelijke data over de milieukwaliteit in het gebied. Om dit te garanderen én om transparant te zijn in onze bedrijfsvoering, moeten ICT voorzieningen op orde zijn.

Onder meer met het oog op de Omgevingswet wordt het toezicht gebiedsgericht georganiseerd. Om in het toezicht resultaat te bereiken wordt steeds meer gebruik gemaakt van gedragswetenschappelijke inzichten en de mogelijkheden die ICT biedt, zoals monitoring op afstand en snelle analyse van grote hoeveelheden data. Dat wordt zichtbaar in de doorontwikkeling van de meldkamer. De altijd actuele digitale vergunning, sluit daar in de vergunningverlening op aan.

Ik heb er vertrouwen in dat de DCMR ook komend jaar weer op een goede manier in uw opdracht kan werken aan een veilige en leefbare regio.

Maarten de Hoog

Waarnemend directeur

1 Inleiding

1.1 Aard begroting

De DCMR is als gemeenschappelijke regeling een samenwerkingsverband van de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam en veertien regiogemeenten in het Rijnmondgebied. De DCMR is één van de vijf regionale uitvoeringsdiensten in Zuid-Holland en verricht zijn taken voornamelijk in het Rijnmondgebied. Voor een aantal taken heeft de DCMR een groter werkgebied, zoals bij de uitvoering van Brzo taken voor de Provincies Zeeland en Zuid-Holland, de meldkamer en bij de landelijke BRZO-coördinatie. In het vervolg van deze begroting wordt echter steeds gesproken over het Rijnmondgebied, wanneer het over het werkgebied gaat.

De rol en taakuitvoering van de DCMR wordt bepaald door de opdrachten die door de participanten bij de DCMR zijn belegd. Deze opdrachten hebben betrekking op uitvoering van het door hen vastgestelde milieubeleid, binnen de daartoe beschikbaar gestelde middelen. De DCMR is dan ook vergelijkbaar met een onderdeel van een gemeente of provincie, dat de uitvoering verzorgt van het programma milieu door het leveren van producten en diensten die moeten bijdragen aan het realiseren van vastgestelde milieudoelstellingen.

In termen van het Besluit Begroten en Verantwoorden 2004 (hierna: BBV) moet deze begroting van de DCMR daarom worden gezien als informatie voor de sturing van de uitvoering (uitvoeringsinformatie).

1.2 Doel

De begroting biedt inzicht in de werkzaamheden van de DCMR en het financiële kader waarbinnen deze worden verricht. Om dit zo helder mogelijk weer te kunnen geven is deze begroting opgebouwd uit de programma's Bedrijven en Gebieden. Het programma Bedrijven bevat alle bedrijfsgerichte activiteiten, zoals reguleren, inspecteren en handhaven. In het programma Gebieden ligt de nadruk op de ruimtelijke adviestaken en de activiteiten voor verbetering en bewaking van leefomgevingskwaliteit. In de dagelijkse uitvoering wordt verbinding gemaakt tussen deze programma's om ervoor te zorgen dat het "bedrijf in zijn omgeving" wordt benaderd en de gebiedsgerichte kennis en taken worden gecombineerd met de bedrijfsgerichte uitvoering.

De begroting heeft ten aanzien van de uit te voeren werkzaamheden een kaderstellend en richtinggevend karakter. De concrete invulling van de uit te voeren werkzaamheden wordt per participant in de werkplannen 2020 vastgelegd.

1.3 Leeswijzer

De begroting is ingedeeld in overeenstemming met de richtlijnen die zijn neergelegd in de artikelen 7 t/m 23 van het BBV. Dit heeft tot gevolg dat deze begroting uit twee delen bestaat; de beleidsbegroting (deel 1) en de financiële begroting (deel 2).

Het eerste deel, de beleidsbegroting, bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beleidskader (hoofdstuk 2); hierin worden de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen op het werkterrein van de DCMR geschetst.
- Financieel kader (hoofdstuk 3); hierin worden de afrekensystematiek en financiële uitgangspunten toegelicht.
- Programmaplan (hoofdstukken 4, 5 en 6); het programmaplan bevat de te realiseren programma's (Bedrijven, Gebieden, Bedrijfsvoering).

- Paragrafen (hoofdstuk 7); dit hoofdstuk geeft onder meer inzicht in de bedrijfsvoering en het weerstandsvermogen van de DCMR.

Het tweede deel, de financiële begroting, bestaat uit de volgende onderdelen:

- Overzicht van baten en lasten 2020 (hoofdstuk 8).
- Ontwikkeling van de baten 2017 - 2020 (hoofdstuk 9).
- Ontwikkeling van de financiële positie van de DCMR (hoofdstuk 10).

Deel 1: Beleidsbegroting

2 Beleidskader

2.1 Inleiding

Het Rijnmondgebied wordt gekenmerkt door een grote bevolkingsdichtheid en een sterke concentratie van bedrijven en grote industrie. De bestuurlijke ambitie van de regio is erop gericht dat de ontwikkeling als economische topregio hand in hand gaat met behoud en verbetering van de leefkwaliteit en veiligheid.

Die ambitie is tweeledig. De regio verwacht een consequente en continue aandacht voor een gezond leefklimaat en veilige woon- en werkomgeving. Dat vergt een professioneel toezicht op en regulatie van bedrijvigheid in de regio. De DCMR is daar al bijna 50 jaar de uitvoerder van. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen. De Omgevingswet treedt in 2021 in werking en dat stelt nieuwe eisen aan de uitvoering van onze taken. Digitalisering, slimme informatieverwerking, gedragswetenschappelijke inzichten en nieuwe (opsporings)technieken bieden kansen om onze kerntaken steeds robuuster uit te voeren. De samenleving vraagt om een transparantere en meer oplossingsgerichte invulling van onze rol. En de uitdagingen van de energietransitie en circulaire economie betekenen aanpassingen in ons werk. Dit alles vraagt om een doorontwikkeling van onze taakuitvoering. Om dit mogelijk te maken is samen met de participanten een Toekomstagenda 2030 geformuleerd. Deze zal ook in 2020 het leidraad zijn bij de ontwikkeling naar een toekomstvaste uitvoering van onze kerntaken.

Paragraaf 2.2. beschrijft de prioriteiten die onderdeel zijn van de Toekomstagenda 2030. In het meerjarenprogramma VTH 2017 – 2020 (hierna MJP) van de DCMR is beschreven hoe de DCMR bij de uitvoering van de VTH taken invulling geeft aan en prioriteiten stelt bij het realiseren van de beleidsdoelstellingen van de participanten. Voor zover nog niet beschreven in paragraaf 2.2 als onderdeel van de Toekomstagenda, vindt u de focuspunten uit het MJP in paragraaf 2.3 en paragraaf 2.4.

2.2 Toekomstagenda 2030

In 2018 heeft de DCMR samen met onze participanten de Toekomstagenda 2030 geformuleerd. De Toekomstagenda beschrijft de koers waarmee de DCMR de uitdagingen en nieuwe mogelijkheden die op ons af komen, tegemoet wil treden. De agenda is een programma met een middellange termijn perspectief. Implementatie zal plaatsvinden bij de uitvoering van onze kerntaken op basis van bestuurlijke prioriteiten. Waar mogelijk en nodig zal samenwerking worden gezocht met andere OD's en overheidspartijen om met specifieke financiering projecten uit te voeren en zal in samenspraak met participanten een beroep worden gedaan op de bestemmingsreserve. Voor zover implementatie niet in het normale werkprogramma een plek vindt, is de uitvoering afhankelijk van beschikbare financiering, waarbij in nauw overleg met participanten keuzen zullen worden gemaakt.

In de Toekomstagenda staan vijf thema's centraal:

- De implementatie van de Omgevingswet
- Slimme informatievoorziening
- Versnellen van de energietransitie
- Bevorderen van circulaire economie
- Vormgeven aan de nieuwe overheid

2.2.1 De Omgevingswet

Het Rijk wil dat met de Omgevingswet meer ruimte ontstaat voor hoogwaardige gebiedsontwikkeling. Uitgangspunt daarbij is 'eenvoudig beter'. Grotere lokale bestuurlijke afwegingsruimte, integratie op plan- en beleidsniveau, een integrale beoordeling van de leefomgeving (milieu, duurzaamheid, natuurbescherming, welstand, gezondheid, infrastructuur), intensieve participatie, verregaande automatisering en toegankelijke data, zijn belangrijke elementen in de wet.

De Omgevingswet zal volgens de huidige planning in 2021 in werking treden. De DCMR streeft er naar dat participanten straks optimaal worden geadviseerd over hoe initiatieven en ontwikke-

lingen mogelijk gemaakt kunnen worden binnen de kaders die het omgevingsplan stelt. Faciliteren is daarbij het uitgangspunt, uiteraard met een scherp oog voor de eisen die het omgevingsplan en omgevingsvisie stellen aan leefbaarheid, veiligheid en milieu. Ook regulering en toezicht moet in lijn zijn met het omgevingsplan.

In 2020 wordt verder uitvoering gegeven aan het implementatieprogramma voor de Omgevingswet. Het programma is uiteraard gericht op de inhoudelijke veranderingen die de wet met zich meebrengt. Om de wet goed te laten werken zijn daarnaast digitalisering van werkprocessen, adequaat databeheer en gegevensontsluiting essentieel, en zullen specifieke kennis en vaardigheden bij medewerkers moeten worden ontwikkeld. Dit zijn eveneens belangrijke elementen in het programma.

Het Rijnmondberaad is belangrijk om in (sub)regionaal verband schaalvoordelen te benutten, kennisuitwisseling te faciliteren, en voor onze participantenvergelijkbare werkwijze te ontwikkelen.

2.2.2 Slimme informatievoorziening

Om ons werk optimaal uit te voeren is het verder verbeteren en inzetten van innovatieve technologie en slimme informatievoorziening een belangrijke randvoorwaarde. Burgers, bedrijven en overheden produceren steeds meer data. De verantwoording van ingezet beleid achteraf op basis van die data, is nog slechts een van de mogelijkheden. Interpretatie, complexe analyses, de toenemende mogelijkheden om te voorspellen, bieden ruimte om met relevante milieudata en innovatieve technologieën een vernieuwende rol als gebiedsadviseur in te nemen. Dit betekent dat onze medewerkers moeten beschikken over de vaardigheden en kennis om deze nieuwe mogelijkheden toe te passen. Het betekent ook dat investeringen in ict voorzieningen, mogelijkheden voor data-analyse en in apparatuur voor metingen, registratie en monitoring op afstand, een groter aandeel in de begroting zullen gaan innemen.

Toegankelijke informatie

Voor de DCMR is het belangrijk dat gegevens in alle fasen van de beleidscyclus toegepast kunnen worden. De DCMR beschikt over en gebruikt vanuit eigen dataverzameling en vanuit externe bronnen milieu-informatie bij de primaire processen reguleren (vergunningverlening en mer), inspecteren (toezicht) en adviseren (gebiedsontwikkeling en monitoren). Samen met participanten wordt in het kader van de Toekomstagenda 2030 uitvoering gegeven aan een meerjarig programma onder de naam Regionale Omgevings Informatie (ROI), dat er op gericht is gegevens zo te beheren en op orde te hebben dat deze beschikbaar, bruikbaar en bestendig toegankelijk zijn, zowel binnen de DCMR als voor externe doelgroepen. Om snelle toegankelijkheid van data te garanderen is de ontwikkeling van een datawarehouse essentieel.

Toezicht toekomstproof

Slim gebruik van data vanuit eigen monitoring en externe bronnen, stelt de DCMR in staat haar toezicht risico-gestuurd en datagedreven uit te voeren en om burgers, bedrijven en andere overheden in het gebied pro-actiever te informeren. In het kader van de Toekomstagenda worden de kansen die technologische innovatie biedt voor het toezicht ontwikkeld en geïmplementeerd. Sneller signaleren, toezicht op afstand en gebiedsgericht maatwerk zijn daarbij het doel.

Altijd actuele digitale vergunning

In 2020 zal, als onderdeel van het in 2018 ingezette programma Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV) een volgende stap worden gezet op weg naar de altijd actuele digitale vergunning voor de BRZO en Rie 4 bedrijven. Met de altijd actuele digitale vergunning kan de toegankelijkheid en de kenbaarheid van geldende regels (uit vergunningen en AmvB's) worden vergroot. Dit leidt tot efficiency voordelen, en vergrote transparantie voor bevoegd gezag, bedrijven en burgers.

2.2.3 Energietransitie en circulaire economie

In lijn met de beleidsdoelstellingen van de participanten zijn de transitie naar een duurzame haven, het klimaatvraagstuk en de ontwikkeling van een circulaire economie steeds sterker richtinggevend voor het gehele werkkterrein van de DCMR.

Versnelling van de energietransitie

De afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs zijn in Nederland vertaald naar een ambitie om 49% reductie van de CO₂-uitstoot in 2030 te bereiken en 95% in 2050.

Een belangrijke eerste stap bij het terugdringen van de CO₂ uitstoot, is energiebesparing. Het wettelijk VTH-instrumentarium kan worden ingezet om energiebesparing te stimuleren. In 2019 wordt verkend of aanscherpen en innovatie van wettelijk instrumentarium mogelijk is. De resultaten van deze verkenning zullen richtinggevend zijn voor de inzet het VTH-instrumentarium in 2020. Aan het toezicht op de informatieplicht energiebesparing wordt invulling gegeven op een niveau dat in 2019 samen met de participanten wordt bepaald. De controles op basis van het activiteitenbesluit en de European Energy Directive worden voortgezet. Deze laatste activiteit is overigens afhankelijk van de uitkomsten van de discussie over de rol van de Omgevingsdiensten hierbij.

In de advisering over ruimtelijke plannen, waaronder ook Omgevingsvisies en – plannen, zijn energiebesparing, benutting van warmte- en koude, mobiliteit en duurzame energie speerpunten. In 2020 zal de Regionale Energie Strategie een rol spelen in de ruimtelijke advisering, en zal de DCMR op verzoek adviseren over het (uiterlijk in 2021 op te leveren) gemeentelijk Warmteplannen.

De Europese Energie-efficiëntie richtlijn stimuleert warmte- en koudeuitwisseling. DCMR ziet toe op het voldoen aan de verplichtingen uit deze richtlijn. Dat levert informatie op over de beschikbaarheid van uitkoppelbare restwarmte.

Bevorderen van de circulaire economie

Het Rijk heeft in het programma Circulaire Economie vastgelegd dat Nederland uiterlijk in 2050 volledig draait op herbruikbare grondstoffen. De DCMR zet in 2020 het VTH-instrumentarium en de (ruimtelijke) advisering in op inpassing van deze nieuwe vormen van bedrijvigheid in het gebied.

Afhankelijk van de budgettaire mogelijkheden kan het daarbij gaan om analyse van stofstromen, het met elkaar in contact brengen van partijen in de keten, en specifieke aandacht in de vooroverleg fase van de vergunningverlening. Tevens kan aandacht worden besteed aan de rol van circulariteit bij de ontwikkeling en instandhouding van duurzame bedrijfsterreinen, en zullen de mogelijkheden van het concept Best Circulaire Techniek verder worden verkend.

Veiligheid en leefbaarheid en de transitie

Circulaire economie en energietransitie hebben een nieuwe impact op veiligheid en leefbaarheid. Voorzieningen verschuiven van het industriegebied naar de woonomgeving (waterstof in de auto, buurtbatterijen). Nieuwe (circulaire) materialen, zoals rubbergranulaat, en thermisch gereinigde grond, moeten worden beoordeeld op hun effect. Een bijzonder aandachtspunt is de aanwezigheid van zogenaamde Zeer Zorgwekkende Stoffen in afval. Voor deze situaties dient in samenspraak met de wetgever en bevoegd gezag uitvoeringsbeleid te worden geformuleerd om milieu- en veiligheidsrisico's te beperken.

2.2.4 Vormgeven aan een nieuwe overheid

Participanten, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties stellen steeds hogere eisen aan de manier waarop de DCMR zich verhoudt tot zijn omgeving. Nieuwe inzichten en kennis zijn voor iedereen beschikbaar. Mondige, deskundige en creatieve burgers en marktpartijen werken naar eigen inzicht aan een prettige en duurzame leefomgeving. Deze nieuwe dynamiek vraagt om een nieuwe overheid. Als milieudienst betekent dit dat we onze taken vanuit een ander perspectief gaan uitvoeren. Als een overheid die luistert, open staat voor en bijdraagt aan initiatieven. Die samenwerkt met alle belanghebbenden en alle partijen die een rol spelen in vraagstukken. Een overheid die transparant is over afwegingen en inzicht geeft in processen.

Omgevingsbewust en oplossingsgericht

De samenleving verwacht van de DCMR dat de dienst zijn rol als toezichthouder op uitvoering van wet- en regelgeving consequent en voortvarend uitvoert. Dat zal in de toekomst niet veranderen. *Wel* zal in toenemende mate van de dienst verwacht worden dat zij meedenkt over hoe wet- en regelgeving toegepast kunnen worden om effectieve oplossingen te vinden die passen binnen de opgaven van deze tijd, daarbij slim gebruik makend van de mogelijkheden van het digitale tijdperk en gedragswetenschappelijke inzichten. Dit vraagt van onze adviseurs, vergunningverleners en onze toezichthouders een op samenwerking gerichte houding. Veel maatschappelijke problemen zijn in onze complexe samenleving immers niet door één organisatie op te lossen. Daarbij hoort ook proactief signaleren voor elkaar, oplossingsgericht meedenken – ook buiten de kaders van wet- en regelgeving – en de vaardigheid in de inzet van de modernste ict-middelen en meetmethoden, gecombineerd worden met rolvastheid als toezichthouder of toetsers. De DCMR zet er gericht op in om het omgevingsbewustzijn van de organisatie verder te ontwikkelen om deze complexe rol waar te maken.

Transparant en in verbinding

We gaan van een overheid die ‘weet wat goed voor u is’ naar een overheid die luistert naar het maatschappelijk humeur. Als inwoners contact zoeken dan kan dat bij één loket. Dat betekent dat we onderling goed samenwerken en onze processen op elkaar af stemmen. En transparantie betekent dat het glashelder is, hoe we de data interpreteren. In het kader van de Toekomstagenda zal de DCMR ruimte bieden aan debat met stakeholders en deskundigen. Ook in 2020 zal de Kinderraad ons werk van impulsen voorzien vanuit de optiek van een jonge generatie.

DCMR heeft direct contact met inwoners en kan daar op voortbouwen. Gegevensverzameling door burgers zorgt ervoor dat de inspecteur meer informatie beschikbaar heeft op basis waarvan hij kan handelen. In relatie met de collega-toezichthouders, belanghebbenden en kennisinstellingen zet de DCMR in op nieuwe communicatievormen zoals communities, communicatie via apps en social media. Zo stellen we de burger in staat om op meer manieren (digitaal) te participeren in ons werk.

2.3 Het Meerjaren Programma (MJP)

Per milieuthema zijn in het DCMR MeerJarenProgramma meerjarige focuspunten benoemd. Een deel daarvan is in de vorige paragraaf al beschreven. De DCMR werkt in 2030 daarnaast doelgericht aan focuspunten binnen de volgende milieuthema's:

Veiligheid

Het Rijnmondgebied kent relatief veel risicobedrijven binnen de chemiesector en de op- en overslagbedrijven. Deze bedrijven moeten voldoen aan de hoogste veiligheidsstandaarden. Ten aanzien van het thema externe veiligheid gelden de volgende focuspunten:

Kritische veiligheidsvoorzieningen; Incidenten bij de risicobedrijven hebben door de bedrijfsactiviteiten potentieel een groot effect op de veiligheid in de woonomgeving. De DCMR zet voor het scenario ‘kleine kans groot effect’ gericht in op actualisatie van de vergunningen en toezicht met extra aandacht voor de aanwezigheid, de werking en het onderhoud van kritische veiligheidsvoorzieningen. Daarnaast is er in nieuwe vergunningen en toezicht extra aandacht voor de activiteiten die voor de risico's het meest relevant zijn.

Integriteit installaties; Veel bedrijven in de Rijnmond werken met complexe en risicovolle installaties (waaronder reactoren en tanks) en drukopslagbollen. De DCMR onderzoekt daarom de integriteit van deze installaties, met gerichte fysieke inspecties.

Veiligheidscultuur; Het stimuleren van verbetering van de veiligheidscultuur is een derde belangrijk onderdeel van het toezicht op de risicovolle bedrijven. Daarbij gaat het er om het veiligheidsbewustzijn te vergroten en om medewerkers zich zo te laten gedragen dat de kans op incidenten ook in niet voorspelbare situaties wordt geminimaliseerd.

Implementatie Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen (PGS): De PGS zal in de omgevingswet dienen als BBT document. Momenteel worden daarom alle PGS geactualiseerd: PGS nieuwe stijl. In de PGSen nieuwe stijl is het mogelijk gelijkwaardige maatregelen toe te passen om een vergelijkbaar veiligheidsniveau te bereiken. De DCMR ontwikkelt samen met haar partners een methode de gelijkwaardigheid te kunnen toetsen. Daarnaast verankert de DCMR in vier jaar tijd de nieuwe eisen in de vergunningen.

Lucht en geur

Een goede luchtkwaliteit is belangrijk voor de leefomgeving en de gezondheid van de mens. De afgelopen jaren is de luchtkwaliteit in de Rijnmond over het algemeen verbeterd. Ten aanzien van het thema lucht en geur gelden in 2020 de volgende focuspunten:

- Stikstofoxiden (NOx): Stikstofoxiden ontstaan bij alle vormen van verbranding op hoge temperatuur, zoals bij stookinstallaties. Stikstofoxiden werken verzuring van het milieu in de hand en zijn schadelijk voor de luchtwegen. Ze kunnen smog creëren en versterken het broeikas effect. Als gevolg van wetswijzigingen actualiseert de DCMR vergunningen en voert de DCMR inspecties uit.
- Vluchtige organische stoffen (VOS): VOS zijn slecht voor de gezondheid en het milieu. Sommige zijn kankerverwekkend en andere bedreigen de ozonlaag. Specifiek voor de kankerverwekkende stof benzeen is er af en toe publieke onrust over kortdurende verhoogde concentraties. Er vinden nog steeds overschrijdingen van de streefwaarde (1 µg/m³) voor benzeen in het Rijnmondgebied plaats. Op dit moment wordt een aantal regels herzien. De DCMR verankert de gewijzigde eisen in vergunningen of maatwerkvoorschriften en houdt toezicht op de implementatie daarvan door bedrijven. De ontgassing van schepen en de installaties die daarvoor worden ingericht zijn daarbij een specifiek aandachtspunt.
- Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS): ZZS zijn zeer slecht voor de gezondheid en het milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, genetische schade aanrichten, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen. Deze schadelijke gevolgen leiden tot grote maatschappelijke onrust wanneer emissies plaatsvinden of hebben plaatsgevonden. De DCMR verwacht van bedrijven transparantie over ZZS die ze gebruiken en uitstoten, en is gericht op minimalisatie van uitstoot naar lucht, bodem en water. De inventarisatie van alle mogelijke ZZS die in het Rijnmondgebied kunnen vrijkomen, wordt in 2020 afgerond. Naar methoden om ZZS vast te kunnen stellen wordt onderzoek gedaan.
- Geurhinder: Geuroverlast beïnvloedt de leefbaarheid en gezondheid. Vooral geuroverlast veroorzaakt door de chemie en de tank op- en overslag komt veel voor en heeft een nadelig effect. Ook de voedingsmiddelenindustrie en het afvalwaterbeheer zorgen geregeld voor industriële geurklachten. De EU herzielt de BREF Large Volume Organic Chemical Industry. De nieuwe eisen worden in de vergunningen verankerd. De DCMR houdt toezicht op de implementatie van deze eisen door de bedrijven.

Afvalwater en bodem

Lozing op het riool van oliën en vetten door onder meer bedrijven waar voedingsmiddelen worden bereid (horeca) en door de voedingsmiddelenindustrie, kan de werking van het riool en de waterzuiveringsinstallaties door dichtslibbing ernstig verstoren. Het riool functioneert dan niet goed, wat er toe kan leiden dat overlast voor bewoners en andere gebruikers optreedt en ook dat ongezuiverd afvalwater in het milieu kan komen. In het toezicht door de DCMR is dit daarom een belangrijk thema. Lozingen vanuit bedrijfsrioleringen zijn een specifiek aandachtspunt.

Geluid

Geluidhinder, bijvoorbeeld van verkeer, van industriële of havengerelateerde bedrijvigheid of van horeca, heeft een nadelige invloed op de gezondheid en op de leefbaarheid.

Horecabedrijven zorgen voor (aanzienlijke) hinder door muziek gerelateerde activiteiten in de avond- en nachtperiode. Is er geluidshinder, dan treedt de DCMR handhavend op. Voorkomen is echter beter dan handhaven. Eén van de oorzaken van het ontstaan van geluidhinder door horecagelegenheden is de relatief snelle wisselingen van exploitanten. De DCMR bouwt daarom met de participanten in ook in 2020 voort op de preventieve aanpak rond de aanvraag van exploitatievergunningen.

De verdichting van het stedelijk leefmilieu en het naar elkaar toegroeien van wonen en haven-activiteiten en verkeersfuncties, maken dat in de ruimtelijke advisering het thema geluid steeds meer centraal komt te staan. Bij tijdige inbreng van geluidsexpertise in de planontwikkeling zijn vaak creatieve oplossingen te vinden. In bestaande situaties wordt ingezet op het opsporen van de meest hinderlijke bronnen. Op basis daarvan wordt een gerichte aanpak gekozen, waarvan handhaving onderdeel kan zijn, maar ook elektrificatie van motoren. Ook bij vergunningverlening is dit aspect een aandachtspunt, in het bijzonder in transitiegebieden.

Asbest

Asbestvezels vormen bij inademing een groot gezondheidsrisico. Hoewel de toepassing om die reden inmiddels is verboden, komt asbest nog veel voor. Het verwijderen moet zorgvuldig gebeuren, om te voorkomen dat er alsnog asbestvezels in het milieu komen. Door een wijziging van het Besluit OmgevingsRecht (BOR) is het toezicht op asbestverwijdering per 1 juli 2017 toegevoegd aan het basistakenpakket van omgevingsdiensten.

De DCMR geeft vanaf 2019 uitvoering aan het toezicht op asbestverwijdering. Toezicht vindt plaats op de gehele keten, van de slooplocatie tot en met de stortplaats. Voor de toezichtstrategie sluit de DCMR aan bij de landelijke aanpak van omgevingsdiensten. In een eerste, intensievere fase zal per gemeente een beeld worden opgebouwd van de risico's, waarna een uitvoeringsniveau wordt afgesproken.

2.4 Ontwikkelpunten

Naast de focuspunten op de milieuthema's ziet de DCMR een aantal ontwikkelingen op zich afkomen waarvan ook de participanten hebben aangegeven ze relevant te vinden. Deze zijn uitgewerkt in ontwikkelpunten en vergen nadere verkenning om te bepalen of en hoe de DCMR deze punten bij de reguliere uitvoering van de VTH-taken of gebiedstaken kan meenemen.

Nieuwe brandstoffen

De ontwikkeling op het gebied van nieuwe brandstoffen verloopt in een versneld tempo. De productie, de opslag, het vervoer en de verlading van nieuwe brandstoffen brengen extra veiligheidsrisico's met zich mee. Naar verwachting zullen de knelpunten in de komende jaren gaan toenemen met de voorziene groei van het gebruik van nieuwe brandstoffen. De DCMR anticipeert hierop en zal aandachtspunten onder de aandacht van het bestuur brengen. Waar mogelijk wordt aan de voorkant inbreng gegeven in planvorming die betrekking heeft op de energievoorziening.

Cybersecurity

De Europese richtlijn Netwerk- en Informatiebeveiliging verplicht exploitanten van kritieke infrastructuur, essentiële aanbieders van informatiemaatschappijen en overheden om adequate maatregelen te nemen om informatiebeveiligingsrisico's te beheren en ernstige incidenten te rapporteren. De overheid heeft deze Europese richtlijn vastgesteld en werkt deze nu nationaal uit. Vooruitlopend op de uitwerking van de richtlijn moeten cyberincidenten worden gemeld bij het nationaal cyber security centrum (NCSC), dat ondersteuning biedt op vlak van digitale veiligheid. De DCMR neemt deel aan FERM Rotterdam, het programma voor het verhogen van digitale weerbaarheid in en rond de Rotterdamse haven (port cyber resilience programma), en volgt in dit kader de ontwikkelingen rondom cybersecurity.

Grondstromen

Bij het transport van verontreinigde grond naar bijvoorbeeld locaties voor terreinophoging, kunnen gezondheidsrisico's ontstaan. Het grondverzet geeft ruimte aan grondbewerkers en toeleveranciers voor het illegaal mengen met andere partijen grond of voor het slim herbemonsteren van de betreffende partij grond. Met minerale olie verontreinigde grond kan in de praktijk bij tijdelijke opslag worden "uitgedampt" tot recyclebare grond (voor recycling mag grond maximaal 3 jaar in tijdelijke opslag worden genomen). De DCMR zal de ketens die hierbij betrokken zijn, in kaart brengen en een gerichte aanpak ontwikkelen. Daarbij investeert de DCMR in gebiedsoverstijgende en waar mogelijk landelijke inzicht in en delen van relevante informatiebronnen.

Incidentenonderzoek

Wanneer een incident optreedt, reageert de DCMR hierop om de veiligheid en met milieu optimaal te beschermen. De DCMR verzoekt het bedrijf een onderzoek te doen naar het incident en beoordeelt dit onderzoek en de door het bedrijf gekozen maatregelen ter voorkoming van het specifieke incident. Het leren van incidenten kan verbeterd worden. In 2019 is in samenwerking met TNO begonnen met de systematische analyse van incidenten en de bijbehorende data registratie. De verkregen basisoorzaken geven input voor het toezicht op de bedrijven en branches. Dit wordt in 2020 uitgebreid met gegevensuitwisseling met andere inspectiediensten en het bedrijfsleven.

Lichthinder

In toenemende mate wordt de DCMR geconfronteerd met klachten en adviesvragen over licht-hinder. Die kunnen betrekking hebben op verlichting bij sportvelden, op led-schermen ten behoeve van reclame, op bedrijfsterreinverlichting en ook op assimilatieverlichting in de glastuinbouw. Het goed en toekomstbestendig uitvoeren van het toezicht en de advisering op dit thema vraagt om kennisopbouw en specifieke capaciteit. Ook verkent de DCMR de inzet van satellietbeelden voor het toezicht op onder andere de donkerteperiode en afscherming in de glastuinbouw. In 2020 geeft de DCMR verder vorm aan het toezicht, de advisering en innovatie op dit thema.

Bedrijfsriolering

Bedrijfsriolering vervult een belangrijke rol in geval van calamiteiten bij onder meer bovengrondse tankopslag. Er zijn aanwijzingen dat de vaak verouderde constructies niet goed meer functioneren waardoor puur product dat vrijkomt bij een calamiteit in bodem en grondwater terechtkomt. In het bijzonder bij BRZO bedrijven vraagt dit aspect aandacht in het inspectieprogramma.

3 Financieel kader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt weergegeven binnen welk financieel kader de beleidsinzet uit het vorige hoofdstuk wordt uitgevoerd.

3.2 Financieel kader

In onderstaande tabel 1 wordt inzicht gegeven in de meerjarige financiële kaders van de participanten:

Tabel 1

Meerjarenraming	Kader 2020	Kader 2021	Kader 2022	Kader 2023
Gemeente Albrandswaard	€ 351.485	€ 351.485	€ 351.485	€ 351.485
Gemeente Barendrecht	€ 590.683	€ 590.683	€ 590.683	€ 590.683
Gemeente Brielle	€ 473.237	€ 473.237	€ 473.237	€ 473.237
Gemeente Capelle a/d IJssel	€ 433.907	€ 433.907	€ 433.907	€ 433.907
Gemeente Goeree-Overflakkee	€ 1.335.563	€ 1.335.563	€ 1.335.563	€ 1.335.563
Gemeente Hellevoetsluis	€ 483.638	€ 483.638	€ 483.638	€ 483.638
Gemeente Krimpen a/d IJssel	€ 498.846	€ 498.846	€ 498.846	€ 498.846
Gemeente Lansingerland	€ 1.446.583	€ 1.446.583	€ 1.446.583	€ 1.446.583
Gemeente Maassluis	€ 335.846	€ 335.846	€ 335.846	€ 335.846
Gemeente Nissewaard	€ 1.014.075	€ 1.014.075	€ 1.014.075	€ 1.014.075
Gemeente Ridderkerk	€ 889.178	€ 889.178	€ 889.178	€ 889.178
Gemeente Schiedam	€ 1.213.890	€ 1.213.890	€ 1.213.890	€ 1.213.890
Gemeente Vlaardingen	€ 1.692.389	€ 1.692.389	€ 1.692.389	€ 1.692.389
Gemeente Westvoorne	€ 450.521	€ 450.521	€ 450.521	€ 450.521
Gemeente Rotterdam	€ 17.716.018	€ 17.716.018	€ 17.716.018	€ 17.716.018
Provincie Zuid-Holland	€ 28.174.103	€ 28.174.103	€ 28.174.103	€ 28.174.103
Projecten	€ 11.125.000	€ 11.125.000	€ 11.125.000	€ 11.125.000
Totaal participanten	€ 68.224.961	€ 68.224.961	€ 68.224.961	€ 68.224.961

3.3 Uitgangspunten

Bovenstaand financieel overzicht is gebaseerd op de volgende uitgangspunten en aannames.

- I. Voor het structurele financiële kader van de gemeenten is rekening gehouden met een indexering van + 3,4% op de werkplanbijdragen overeenkomstig de concept indexeringsbrief voor gemeenschappelijke regelingen. Deze indexering is door de deelnemende gemeenten vastgesteld op basis van de voorstellen van de Financiële Werkgroep Sturing Gemeenschappelijke Regelingen.
- II. Bij de bepaling van het financieel kader van de provincie is rekening gehouden met de uitgangspunten uit de provinciale kaderbrief 2020. In deze brief heeft de provincie aangegeven het kader voor de loonkosten aan te passen op basis van de feitelijke cao stijging en het kader voor de materiële kosten te indexeren aan de hand van de nationale consumentenindex (CPI). De DCMR volgt de provinciale cao. Aangezien voor 2019 en 2020 inmiddels een onderhandelaarsakkoord voor een nieuwe cao is afgesloten, is voor de loonkostenontwikkeling de cao stijging als index gehanteerd. Deze is in totaal + 3% voor 2020. De

verwachte CPI voor 2020 is + 2,6% Het gewogen gemiddelde¹ van deze twee indices is 2,9%

- III. De voornoemde indexeringen zijn toegepast over de structurele componenten van de gewijzigde begroting 2019 van de participanten. Incidenteel toegekende budgetten en eventuele financieringen vanuit voorschotten worden hierin niet meegenomen.
- IV. Afwijkingen tussen de werkelijke loonkostenontwikkeling over 2020 en het voor de primaire begroting gehanteerde percentage voor de provincie (3%), zullen worden meegenomen c.q. verrekend bij het vaststellen van het provinciale financieel kader voor 2022 en verdere jaren. Met andere woorden de daadwerkelijke personele uitgaven blijven het uitgangspunt bij de bepaling van de omvang van de bijdrage.
- V. De financiering van de uitvoering van de provinciale VTH-taken wordt mede bepaald op basis van de kostprijsystematiek die in samenwerking tussen de provincie Zuid-Holland en Zuid-Hollandse omgevingsdiensten is ontwikkeld. Prognose en monitoring van het werkpakket en (gewenste) wijzigingen daarin - bijvoorbeeld ten aanzien van het bedrijvenbestand of uitvoeringsniveau - zullen op outputgerichte wijze worden beschreven en onderbouwd.
- VI. In de gemeentelijke financiële kaders is rekening gehouden met de aanvullende bijdrage voor het realiseren van een robuuste meldkamer, conform de door het AB vastgestelde business case 'ontwikkeling meldkamer' op 12 december 2018.
- VII. In de kaders is nog geen rekening gehouden met de financiële consequenties van de overheveling van de toezichtstaken op asbest(verwijdering) van gemeenten naar de DCMR, tenzij hier met de betreffende gemeente² al specifieke afspraken over gemaakt zijn.
- VIII. In de gemeentelijke en provinciale financiële kaders is nog geen rekening gehouden met een extra bijdrage voor de uitvoering van de EED taken waarvoor landelijk extra geld beschikbaar wordt gesteld in het provincie- en gemeentefonds.
- IX. Er is in de gemeentelijke financiële kaders nog geen rekening gehouden met een extra bijdrage voor de uitvoering van art. 2.15 Activiteitenbesluit waarvoor landelijk extra geld beschikbaar wordt gesteld in het gemeentefonds.
- X. de DCMR is bezig met het in kaart brengen per gemeente van de financiële effecten van een aantal nieuwe ontwikkelingen zoals:
  - a. de nieuwe basisbudgetsystematiek naar aanleiding van het vastgestelde nieuwe Uitvoeringsbeleidsplan VTH. Het effect van de nieuwe systematiek kan per gemeente verschillen, dit wordt dan ook per gemeente afgestemd in het kader van de werkplanvoorbereiding;
  - b. het (mogelijk) vervallen van de IOV-subsidie Externe Veiligheid;
  - c. benodigde extra toezicht op het toepassen van schone en lichtverontreinigde grond overeenkomstig Besluit bodemkwaliteit (BBK).De financiële consequenties van deze ontwikkelingen zijn nog niet meegenomen in de begroting.
- XI. Binnen de begroting van de DCMR is een zo efficiënt mogelijk ingerichte bedrijfsvoering een continu aandachtspunt. Dit komt o.a. tot uitdrukking in het aandeel van de kosten van het programma bedrijfsvoering op de totale begroting. Daar waar mogelijk zullen specifieke kostenbesparingen en efficiencyverbeteringen in de begroting worden benoemd.
- XII. De financiering van de projecten uit de Toekomstagenda vindt in eerste instantie plaats vanuit de beschikbare bestemmingsreserves van de DCMR. Over de invulling van een structurele, robuuste financiering wordt in 2019 verder gesproken. In het financieel kader 2020 is hiermee nog geen rekening gehouden.
- XIII. De bijdragen voor de overige dienstbrede projecten (I2, Ranomos, SKP, Crisisbeheer en MOI) worden geïndexeerd met de verwachte tariefontwikkeling voor 2020.
- XIV. De omvang van de externe projectenportefeuille (additionele projecten) is geraamd op het verwachte niveau van 2019. Hierbij is dan wel rekening gehouden met de overheveling van de BRZO taken Zeeland en het project VV2.0. De bijdrage van de provincie Zeeland is conform de afspraak uit de startbrief 2019 vooralsnog geïndexeerd met 1%. Ook met de

¹ Het gewogen gemiddelde is als volgt bepaald: de begroting van de DCMR bestaat voor 75% uit personele kosten en 25% materiële kosten. De 3% loonkosten ontwikkeling wordt vervolgens met 0,75 vermenigvuldigd en de 2,6% CPI met 0,25.

² Met de volgende gemeenten zijn hierover al afspraken gemaakt: Albrandswaard, Barendrecht, Krimpen a/d IJssel, Lansingerland, Nissewaard, Ridderkerk en Vlaardingen. Met Brielle is afgesproken dat ze in 2019 een pilot starten. Voor 2020 moeten nog nieuwe afspraken gemaakt worden.

provincie Zeeland is afgesproken dat uiteindelijk de afgesproken cao stijging voor 2020 zal worden vergoed.

- XV. De in het AB vastgestelde systematiek voor bepaling van de uurtarieven van de GR/DCMR vormt de basis voor de financiële vertaling van uren naar geld. Een eventuele wijziging in uurtarieven 2020 kan in de werkplannen 2020 tot verschuivingen binnen of tussen de programma's leiden. Conform de bestuurlijke P&C-kalender wordt in het DB van 10 april 2019 de tariefstelling besproken, rekening houdend met de kostenontwikkeling die voor 2020 wordt voorzien.
- XVI. De bijdragen van participanten in de meerjarenraming zijn vanwege onzekere vooruitzichten bij de overheid en overeenkomstig voorgaande jaren geïndexeerd met een percentage van 0%.
- XVII. De begroting is meerjarig in evenwicht waarbij expliciet via de meerjarige Verlies en Winstrekening inzicht wordt gegeven welke kosten via de beschikbare bestemmingsreserves worden gefinancierd.
- XVIII. De begroting is opgezet conform de vigerende financiële regelgeving (BBV). Dit betekent concreet:
- Er is een landelijk vastgestelde uniforme set van taakvelden. Voor de programma's Bedrijven en Gebieden van de DCMR alleen het taakveld 'milieubeheer' relevant.
  - De door de participanten gezamenlijk vastgestelde prestatie-indicatoren worden opgenomen in het programma Bedrijven.
  - De kosten van de overhead worden apart geraamd in het programma Bedrijfsvoering;
  - Een raming van de Vennootschapsbelasting (VPB) wordt opgenomen in het programma Bedrijfsvoering.
  - Er wordt een raming van de algemene dekkingsmiddelen opgenomen.
  - Er wordt een raming van de post onvoorzien opgenomen.
  - Van de vijf landelijk vastgestelde financiële indicatoren zijn er voor de DCMR slechts drie relevant. Deze worden opgenomen en toegelicht in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen.
  - De belangrijkste financiële risico's voor de DCMR zullen in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen worden benoemd en gekwalificeerd. Hierin wordt ook de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen toegelicht en onderbouwd.

4 Programma Bedrijven

4.1 Inleiding

Het programma Bedrijven bevat alle taken die de DCMR uitvoert die betrekking hebben op bedrijven. Dit zijn reguleren, inspecteren en handhaven op basis van wetgeving zoals de Wabo, het Activiteitenbesluit, Bodemwet- en regelgeving, Luchtvaartwet- en regelgeving, de Provinciale milieuverordening en de Ontgrondingenwet.

De doelen uit het beleidskader worden binnen het programma bedrijven gerealiseerd op de wijze zoals afgesproken in het VTH UitvoeringsPlan, dat in 2018 opnieuw is vastgesteld. Enkele afspraken daaruit zijn:

- Toezicht wordt informatie- en risicogestuurd uitgevoerd.
- Instrumentarium voor het toezicht wordt effect gericht ingezet, waar mogelijk wordt gebruikt gemaakt van gedragswetenschappelijke inzichten.
- Op bedrijven worden onverkort intensief toezicht gehouden op de uitvoering van veiligheidssystemen, de technische installaties en op veiligheidscultuur.
- De sanctiestrategie wordt consequent toegepast.
- Eigen verantwoordelijkheid van bedrijven, branches en ketens op het gebied van milieu en veiligheid wordt versterkt.
- Kwaliteit van uitvoering door samenwerking tussen inspectiediensten en omgevingsdiensten wordt versterkt.
- Transparantie over resultaten van inspecties en opgelegde sancties

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke werkzaamheden in 2020 binnen het programma bedrijven centraal staan. Dit aan de hand van beantwoording van drie vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

4.2 Wat willen we bereiken?

Ten aanzien van wat de DCMR binnen het programma Bedrijven wil bereiken wordt verwezen naar het kader uit hoofdstuk 2. De exacte uitwerking daarvan in 2020 wordt, binnen de kaders van de werkplannen, vertaald in een uitvoeringsprogramma volgens de hoofdlijnen die in de volgende paragraaf worden beschreven.

4.3 Wat gaan we daarvoor doen?

In deze paragraaf worden de hoofdlijnen van het programma Bedrijven nader toegelicht.

Uitvoering VTH taken op hoog niveau

Om het hoge niveau van uitvoering zoals bedoeld in het VTH uitvoeringsplan te kunnen realiseren wordt ingezet op twee sporen: het beheren en ontwikkelen van kennis enerzijds en het programmatisch organiseren van de VTH-taken anderzijds.

Kwalitatief hoogwaardige kennis is de basis en het vertrekpunt voor een goede uitvoering. De DCMR zorgt dat milieukennis op peil blijft en verder wordt ontwikkeld. In dat kader zijn het effectieve gebruik en uitbreiden van het bestaande kennisnetwerk en een adequate samenwerking met andere regionale en landelijke overheden van belang. Om de kwaliteit van uitvoerbaarheid van nieuwe wet- en regelgeving te toetsen en te borgen denkt de DCMR mee vanuit de uitvoeringspraktijk door inbreng in (landelijke en internationale) kennisinfrastructuurpro-

jecten, waaronder die van Zuid-Holland, Omgevingsdienst NL en Impel. De DCMR participeert in de benchmarks die door OD.nl worden uitgevoerd.

Sinds 2017 zijn de VTH-werkzaamheden op programmatische wijze meerjarig gepland door middel van het MJP, dat is gericht op het behalen van doelstellingen binnen de milieuthema's. In 2020 wordt het MJP op basis van de ervaringen van de afgelopen vier jaar en de actuele beleidsprioriteiten van participanten, herijkt. De uitvoeringsprogramma's die op nationaal niveau door de Strategische Milieukamer worden geformuleerd, zullen hier een leidraad bij zijn, naast de kaders die de BRZO samenwerking aanreikt.

Binnen de inspectiecyclus komt de programmatische werkwijze tot uiting door middel van meerjarige uitvoeringsplannen per branche. Binnen reguleren komt de programmatische werkwijze tot uiting door het ontwikkelen van branchevisies waarin aangegeven is aan welke eisen bedrijven op de langere termijn moeten voldoen. Deze eisen worden door vertaald naar vergunningen. Daarnaast wordt jaarlijks een actualisatieprogramma vergunningen opgesteld.

Brancheaanpak, gebiedsoriëntatie en risicosturing

De DCMR bewaakt en bevordert naleving bij bedrijven door een informatie- en risicogestuurde aanpak per branche op te stellen. In 2016 heeft de DCMR voor ruim 40 branches een vierjarig brancheplan opgesteld. Daarin staan op hoofdlijnen risico's, specifieke problematiek, doelgroepanalyse en toezichtstrategie beschreven voor de daarop volgende vier jaar bij die branche. Gedragswetenschappelijke inzichten en onderzoeksmethoden vormen in toenemende mate de basis voor interventies gericht op het verhogen van de naleving. Het jaar 2020 is net zoals bij het MJP programma het laatste jaar in de cyclus. In samenhang met het nieuw op te stellen MJP, wordt in 2020 een nieuwe meerjarige brancheaanpak en toezichtstrategie opgesteld.

Specifieke aandachtspunten in het toezicht in 2020 zijn:

- In 2020 zet de DCMR verder in op het gebiedsgericht uitvoeren van het toezicht bij vooral de MKB-bedrijven. Dit betekent dat een groot deel van het toezicht in een gebied wordt uitgevoerd door een kernteam van toezichthouders. Dit zorgt voor effectieve en efficiënte uitvoering, het vergroot de kennis van en binding met een gebied en sluit aan bij de gebiedsgericht opzet van de omgevingswet.
- Het onderzoek naar 'near misses' bij een aantal (petro)chemische bedrijven wordt als doorlopend proces voortgezet. Er worden conclusies getrokken over potentiële risico- en faalfactoren bij bedrijven opdat de inzet van inspectiemiddelen hierop kan worden ingericht.
- Het toezicht bij (petro)-chemische en tank-op-en-overslagbedrijven wordt geïntensiveerd. Zowel qua inspectiefrequentie als qua diepgang wordt ingezet op een mix van bestaande vormen van controles en specifieke onderwerpen/thema's in projectvorm.
- Om beter in te kunnen spelen op mogelijke pieken in het toezicht wil de DCMR voor de Provincie Zuid-Holland een flexibel inzetbare schil van inspecteurs creëren, die bij grote incidenten in te zetten zijn, en bijvoorbeeld verscherpt toezicht kunnen uitvoeren.
- In 2019 zal samen met de BRZO+ partners een analyse van het naleefgedrag van net-niet BRZO bedrijven worden afgerond. Er worden conclusies getrokken of een specifieke aanpak noodzakelijk is, en of er voldoende samenhang is met de aanpak van BRZO bedrijven.
- Vanaf 2018 tot 2022 heeft de provincie extra budget beschikbaar gesteld om het toezicht op de (petro-)chemische sector en de tank op en –overslagterminals structureel verder te versterken door meer toezicht en nieuwe vormen van toezicht op installatie niveau. Op basis van het "plan van aanpak ambitieniveau" is in 2018 een passend ambitieniveau voor toezicht op installatieonderdelen bepaald. Dit vormt de leidraad voor de prioritering in de uitvoering van het toezicht in deze sectoren.
- Als binnen een inrichting bodembedreigende bedrijfsmatige activiteiten worden verricht, is het een wettelijke verplichting de kans op bodemverontreiniging tot een verwaarloosbaar minimum terug te brengen. Op hierop adequaat toezicht te houden moeten alle relevante bedrijven in de Rijnmond moeten hierover aangeschreven. Het doel van de aanschrijving is te achterhalen welke maatregelen bedrijven hebben getroffen

en of deze voldoen aan het Activiteitenbesluit. Hieraan zal in 2020 afhankelijk van de beschikbare middelen uitvoering worden gegeven.

Meldkamer

Behalve voor het afhandelen van het jaarlijks nog steeds groeiende aantal klachten wordt de meldkamer in toenemende mate ingezet voor het monitoren van andere omgevingssignalen, zoals die van e-noses of van geluidsmonitoren. Deze ontwikkeling van “toezicht op afstand” is in 2019 ingezet en zal in 2020 verder worden geïmplementeerd, en bijdrage aan de vernieuwing van het inspectie instrumentarium. Het budget voor de meldkamer is hiertoe in 2020 verruimd. Uitbreiding van het sensornetwerk voor geluid in horecagebieden, zodat klachten en voorvallen hierover voorkomen worden, en het slimmer inzetten van real-time geluidsmonitoring bij evenementen maken onderdeel van deze aanpak.

Informatiepositie en data-analyse

Onverminderd zal worden ingezet op verbetering van de informatiepositie van de DCMR. Bedrijfs- en installatieoverzichten vormen de basis van onze werkzaamheden en dienen op orde te zijn.

Om efficiënt en effectief toezicht te kunnen houden moeten mensen en middelen op de juiste plekken en momenten worden ingezet, zoals daar waar een hoog risico op incidenten en overtredingen is. De groeiende hoeveelheid data (gestructureerde informatie) is zo groot dat alleen observaties geen recht doen aan de mogelijkheden. Om de toezichtcapaciteit optimaal in te zetten zullen methoden die kennis en inzicht geven in deze data ('data science') steeds vaker worden ingezet. Ook specifieke bedrijfsonderzoeken vergen steeds meer kennis van data. DCMR zet in 2020 inspecteurs in met een specialisatie in data-onderzoek in het toezichtproces.

Doorontwikkeling instrumentarium voor Regulering

Anticiperend op de verkorte behandelzeiten die onderdeel zijn van de Omgevingswet, zal de verantwoordelijkheidsverdeling tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag bij het vergunnen scherper worden vastgelegd. Een aanvraag voor een vergunning wordt buiten behandeling gesteld als deze niet aan de –vastgestelde en gecommuniceerde- indieningsvereisten voldoet.

Zoals ook in paragraaf 2.2. beschreven zal In 2020, als onderdeel van het in 2018 ingezette programma AADV een volgende stap worden gezet op weg naar de Altijd Actuele Digitale Vergunning voor de BRZO en Rie4 bedrijven.

Er is specifieke aandacht voor leefbaarheidsaspecten bij vergunningverlening in zogenaamde transitiegebieden, waar woningbouw en bedrijvigheid (tijdelijk) worden gecombineerd.

Uniforme aanpak voor Brzo bedrijven

De DCRM is als BRZO-OD, verantwoordelijk voor de VTH taken van alle BRZO en RIE-4 bedrijven in Zuid Holland en Zeeland. Met ingang van 2020 betreft dit in beiden Provincies ook de hieraan verbonden BRIKS taken. Op nationaal niveau is het streven om de zes Brzo omgevingsdiensten en inspectiepartners als één overheid richting bedrijfsleven te laten acteren.

Vanuit Brzo+ en de gecoördineerde zes Brzo omgevingsdiensten wordt regie gevoerd op de uitvoering van VTH-taken bij Brzo-bedrijven en worden ontwikkeltrajecten geïnitieerd om de kwaliteit van de uitvoering te verbeteren. De nadruk ligt op initiatieven om uniformiteit en 'level playing field' op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving te creëren. De DCMR coördineert de uitvoering van een deelprogramma dat gericht is op een gecoördineerde uitvoering en monitoring van VTH-taken bij BRZO en RIE4 bedrijven.

In de loop van 2019 wordt besloten over het vervolg van het huidige programma Impuls Omgevingsveiligheid (IOV) na 2020. Het ministerie van IenW (Cie. Van Belzen) onderzoekt welke activiteiten en structuren na de verlenging in stand dienen te blijven. Dit betreft zowel wettelijke als bovenwettelijke activiteiten die het programma bevat. In deze begroting is er vanuit gegaan

dat het overleg tussen IPO, VNG en het Ministerie van IenW er toe zal leiden dat structurele financiering van deze taken zal worden geborgd.

De verandering van het klimaat vraagt een toenemende aandacht op overstromingsrisico's. Er wordt vanuit het BRZO-netwerk gewerkt aan een checklist om de voor de bedrijven verplichte analyse te beoordelen.

Transparante overheid

In lijn met de in paragraaf 2.2.3 geformuleerde ambitie – een omgevingsgerichte DCMR in een digitale wereld – informeert de DCMR burgers over de staat van veiligheid en milieu van bedrijven in de directe leefomgeving door resultaten van relevante inspecties, handhavingsbesluiten en CIN meldingen in begrijpelijke taal, digitaal, openbaar te maken.

4.4 Kritische proces indicatoren

Binnen het programma bedrijven zijn met participanten de kritische proces indicatoren afgesproken, zoals opgenomen in onderstaande tabel. Over deze indicatoren zal gerapporteerd worden in het jaarverslag 2019.

	Omschrijving	Indicator	Doel	Streefwaarden
1	Op tijd verlenen van vergunningen reguliere procedures	% afgeronde besluiten binnen wettelijke termijn	Voorkomen dat vergunningen van rechtswege worden verleend (Lex Silencio Positivo)	100 %
2	Op tijd verlenen van vergunningen uitgebreide procedures	% afgeronde besluiten binnen wettelijke / afgesproken termijn	Op tijd eisen en maatregelen vastleggen tbv adequaat toezicht	85 %
3	Uitvoeren actualisatieprogramma	% vergunningen geactualiseerd conform programma	Het vergunningenbestand actueel houden	100 %
4	Uitvoeren inspectieprogramma	% uitgevoerde controles conform de jaarlijks bijgestelde planning voor de branches	Programmatisch (preventief) toezicht risicogericht uitgevoerd, gericht op verbeteren naleefgedrag en beperken ernstige milieuovertredingen	100 %
5	Opvolgen sanctiematrix	% uitgevoerde acties conform de sanctiematrix	Voortvarende aanpak van de handhaving	100 %

4.5 Wat mag het kosten?

De financiële omvang van het programma Bedrijven is bepaald aan de hand van de jaarrekening 2018, de vastgestelde werkplannen 2019 (gewijzigde begroting) en het financieel kader 2020. Het programma Bedrijven wordt enerzijds ingevuld vanuit de werkplannen en werkplanprojecten van de participanten en anderzijds door additionele projecten, die door participanten en niet-participanten worden gefinancierd.

Tabel 2

Programma Bedrijven (x € 1.000)	Begroting 2020	Begroting 2019	Realisatie 2018
Taakveld: milieubeheer			
- Baten	€ 31.421	€ 28.548	€ 27.429
- Lasten	€ 31.421	€ 28.548	€ 27.550
Resultaat programma Bedrijven	€ -	€ -	€ -121

De begroting 2020 is een indicatie voor de omvang van het programma. Tijdens de werkplanbesprekingen worden concrete afspraken gemaakt over de invulling en financiële omvang.

De stijging van de begroting 2020 ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 heeft enerzijds te maken met de indexering van het financieel kader door de gemeenten en provincie en anderzijds de toevoeging van bijdrage van de provincie Zeeland voor de uitvoering van de VTH taken bij de BRZO/RIE bedrijven in Zeeland.

5 Programma Gebieden

5.1 Inleiding

Binnen het programma gebieden is het de uitdaging om duurzame ontwikkeling te realiseren en de leefomgevingskwaliteit te verbeteren in een gezonde balans tussen milieu, economie en ruimte. De aanpak is voornamelijk gebiedsgericht en heeft betrekking op met de participant afgesproken werkzaamheden zoals ruimtelijke planvorming of een aanpak op een specifiek milieuthema dat niet bedrijfs- of branchespecifiek is.

Enkele voorbeelden van dit soort werkzaamheden zijn:

- Het uitvoeren of ontwikkelen van de actieprogramma's voor, onder meer, luchtkwaliteit, bodemsaneringsprogramma's en actieplannen geluid.
- Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma Impuls Omgevingsveiligheid.
- Het ontwikkelen van integraal ondergrondbeleid voor de regio.
- Het uitvoeren van meetprogramma's, voor bijvoorbeeld lucht of geluid
- Bijdragen aan de energie- en duurzaamheid-doelstellingen van participanten
- Invulling geven aan het beter benutten van industriële restwarmte.
- Uitvoering geven aan de doelstellingen op het terrein van nuttig hergebruik van afval, schoner openbaar vervoer en vermindering luchtmissies scheepvaart en logistiek.

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke werkzaamheden in 2019 binnen het programma gebieden centraal staan. Dit aan de hand van beantwoording van drie vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

5.2 Wat willen we bereiken?

Ten aanzien van wat de DCMR binnen het programma gebieden wil bereiken wordt verwezen naar het kader uit hoofdstuk 2. De exacte uitwerking daarvan in 2020 wordt vertaald in werkplannen en, zo nodig, in plannen van aanpak of deelwerkplannen. Een aantal belangrijke elementen uit het programma gebieden wordt hieronder beschreven.

5.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Integrale benadering bij ruimtelijke ontwikkeling

De DCMR is een belangrijke partner in ruimtelijke planprocessen van de participanten. Deze (advies)rol wordt uitgevoerd door vooraf voor een concreet plan relevante kaders aan te geven, tussentijds bij planvorming te adviseren en de uitgewerkte plannen voorafgaand aan de besluitvorming te toetsen op basis van die kaders. De eisen die voortvloeien uit wet- en regelgeving, het beleid en de ambities van de betrokken participanten op het gebied van milieu, veiligheid en duurzaamheid zijn daarbij leidend. Per participant worden maatwerkafspraken gemaakt op welke wijze de DCMR betrokken is bij ruimtelijke plannen en op welke wijze deze adviesrol vorm krijgt.

In 2020 wordt ingezet op verbetering van de leefomgevingskwaliteit in het Rijnmondgebied door zoveel mogelijk integraal te adviseren. Behalve de transitie naar een circulaire en klimaatneutrale economie, is het een belangrijke uitdaging om creatieve oplossingen te vinden voor bijvoorbeeld de inpassing van de in het gebied gewenste extra woningen, en daarnaast ook windturbines.

Omgevingswet en ontwikkeling databeheer

In hoofdstuk 2 is al uitgebreid beschreven hoe de DCMR zich voorbereidt op de omgevingswet, onder meer door het databeheer te verbeteren. In aanvulling daarop investeert de DCMR in het betrekken van het publiek bij het vast stellen van de omgevingskwaliteit. Dit wordt mogelijk doordat goedkope sensoren en meetapparatuur beschikbaar komt. In zogenaamde citizen science pilots zal, in eerste instantie op geluid- en luchtgebied, ervaring worden opgedaan met het samen met burgers uitvoeren van milieumetingen

Beïnvloeding internationale regelgeving

Nationale en Europese regelgeving en ambities bepalen mede de aanpak binnen het Rijnmondgebied. Daarom maken beleidsbeïnvloeding en kennisdeling op nationaal en internationaal niveau onderdeel uit van dit programma. Zo kan in een vroegtijdig stadium worden geanticipeerd op beleidsontwikkelingen die van belang zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de herziening van de Europese richtlijn geluid, de aanpassing van de Europese geharmoniseerde reken- en meetmethode en de publicatie van de WHO richtlijn geluid en gezondheid en de doorwerking daarvan op de Geluid richtlijn en nationale regelgeving.

Meetprogramma Luchtkwaliteit informatie

Het huidige meetprogramma beslaat de periode 2016-2020. Uiterlijk in 2020 moet een nieuw vijfjarenprogramma worden overeengekomen met de opdrachtgevers, op basis van de evaluatie en herijking die in 2018 en 2019 zijn uitgevoerd. Daarbij zijn het nationale actieprogramma luchtkwaliteit dat in 2018 beschikbaar is gekomen en de toegenomen aandacht voor ZZS in de regio belangrijk. Nieuwe technologische ontwikkelingen (sensoren, satellietinformatie) krijgen in het nieuwe meetprogramma een plek.

Bodem en ondergrond

Het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 is de leidraad voor de uitvoering van de bodemtaken. Nieuwe maatschappelijke opgaven maken het gewenst ook niet spoed locaties te saneren. Dit is een aandachtspunt in gesprekken met het Rijk.

Met het van kracht worden van de Omgevingswet wordt de uitvoering van bodemtaken overgedragen van de Provinciale naar de gemeentelijke overheden. In 2020 zal de DCMR hierop in samenwerking met de VNG anticiperen door:

- een menukaart te ontwikkelen van waaruit de gemeente haar bodembeheersaanpak in het Omgevingsplan kan opbouwen.
- een handreiking samen te stellen voor uitvoering van bodemtaken. Dit uitvoeringsbeleid beschrijft dat wat uitvoeringstechnisch nodig is om bodembeheer en bodembenutting adequaat uit te voeren. Dit uitvoeringsbeleid biedt tevens de mogelijkheid voor gemeenten om wezenlijke actuele bodemvereisten die met de Omgevingswet zullen vervallen, zoals een nulonderzoek of een verplichte inspectie van bovengrondse opslag tanks, alsnog een plek te geven in de gemeentelijke bodembeheersaanpak.

Grond- en hemelwater

De gebiedsgerichte aanpak van het grondwater in het Rotterdamse havengebied zal verder vorm worden gegeven. Hiertoe zal de uitrol van de bestuurlijk vastgestelde aanpak van GGA in het Botlekgebied verder worden uitgerold naar Europoort en het overige havengebied.

Met de inventarisatie van de rioleringen bij de participanten in combinatie met de ligging van bedrijfsterreinen kan binnen de VTH taken gebiedsgericht gestuurd worden op het ontkoppelen van hemelwater.

Omgevingsveiligheid

Met het van kracht worden van de Omgevingswet zal het thema externe veiligheid opgaan in het bredere concept omgevingsveiligheid. In 2020 gaat de DCMR welke mogelijkheden dit concept en in hoeverre bestaand beleid nieuw vorm gegeven moet worden. Om in de omgeving effecten van incidenten met gevaarlijke stoffen te beperken kunnen onder de omgevingswet maatregelen worden voorgesteld. We onderzoeken welke maatregelen dat zijn en hoe we de maatregelen in de toekomst kunnen borgen.

Inherente veiligheid.

Bij een aantal overslagbedrijven is er sprake van mogelijke overslag van extreem giftige stoffen. Hoewel deze stoffen wel vervoerd mogen worden is het vanwege de risico's niet wenselijk. Onderzoek naar het feitelijke vervoer en naar de ontvangers van deze stoffen kan leiden tot acties bij deze ontvangers die inherent de veiligheid vergroten (alternatieve stoffen, zelf produceren of kleinere hoeveelheden), waardoor de risico's zowel bij het overslagbedrijf als bij het transport en de ontvanger gereduceerd worden.

5.4 Wat mag dat kosten?

De financiële omvang van het programma Gebieden is bepaald aan de hand van de jaarrekening 2018, de vastgestelde werkplannen 2019 (gewijzigde begroting 2019) en het financieel kader 2020. Het programma Bedrijven wordt enerzijds ingevuld vanuit de werkplannen en werkplanprojecten van de participanten en anderzijds door additionele projecten, die door participanten en niet-participanten worden gefinancierd.

Tabel 3

Programma Gebieden (x € 1.000)	Begroting 2020	Begroting 2019	Realisatie 2018
Taakveld: milieubeheer			
- Baten	€ 15.296	€ 14.891	€ 14.252
- Lasten	€ 15.296	€ 14.891	€ 14.086
Resultaat programma Gebieden	€ -	€ -	€ 166

De begroting 2020 is een indicatie voor de omvang van het programma Gebieden. Tijdens de werkplanbesprekingen worden concrete afspraken gemaakt over de invulling en financiële omvang.

De begroting 2020 van het programma Gebieden stijgt ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 dankzij de indexering van het financieel kader door de gemeenten en provincie.

6 Programma Bedrijfsvoering

6.1 Inleiding

In verband met het wijzigingsbesluit 2016 van het BBV heeft de DCMR sinds 2017 naast de twee primaire programma's ook een programma Bedrijfsvoering. Hierin zijn onder andere de kosten van de overhead opgenomen. Het BBV heeft overhead als volgt gedefinieerd: "het geheel aan taken en activiteiten gericht op de ondersteuning van medewerkers in het primaire proces". Meer gespecificeerd betreft het:

- De loonkosten van sturingsfuncties en ondersteuningsfuncties, voor zover ze een indirect karakter hebben.
- ICT kosten.
- Huisvestingskosten.
- Kosten ten behoeve van uitbestede taken bedrijfsvoering

Naast de kosten van de overhead zijn in dit programma ook de (verwachte) omvang van de af te dragen vennootschapsbelasting (VPB), het saldo van de financieringsfunctie, de overige dekkingsmiddelen, de post onvoorzien en de kosten die gedekt worden door onttrekkingen uit de bestemmingsreserves opgenomen. De overige dekkingsmiddelen betreffen inkomsten die niet direct gerelateerd zijn aan een inhoudelijk programma en waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. De post onvoorzien is bedoeld voor dekking van onvoorziene lasten en maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit.

6.2 Baten en lasten

In onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt wat de voor 2020 geraamde lasten en baten zijn voor het programma Bedrijfsvoering. De kosten van de overhead maken, conform het vernieuwde BBV, onderdeel uit van het taakveld ondersteuning organisatie. Ter vergelijking is de (gewijzigde) begroting 2019 en de realisatie 2018 opgenomen.

Tabel 4:

Programma Bedrijfsvoering (x € 1.000)	Begroting 2020	Begroting 2019	Realisatie 2018
Taakveld: ondersteuning organisatie			
- Baten	€ 21.508	€ 20.581	€ 17.931
- Lasten	€ 21.767	€ 23.856	€ 20.760
- Onttrekkingen bestemmingsreserves	€ 160	€ 3.275	€ 1.597
- Post onvoorzien	€ -	€ -	-€ 7
- Saldo financieringsfunctie	€ -	€ -	€
- Overige dekkingsmiddelen	€ 100	€ 5	€ 342
- Vennootschapsbelasting	€ 1	€ 5	pm
Resultaat programma Bedrijfsvoering	€ -	€ -	-€ 884

6.3 Toelichting

Een belangrijke grondslag voor het ramen van de overhead is de vastgestelde formatie voor sturings- en ondersteuningsfuncties door de DCMR. Deze formatie is financieel vertaald op

basis van de functiekosten voor betreffende functies. Alleen het deel van de functiekosten, dat niet declarabel is, wordt tot de overhead gerekend.

In de begroting is de definitie voor overhead uit het BBV gevolgd. Dit heeft als consequentie dat een aantal kostenposten, dat in ruimere definities ook als overhead gezien kunnen worden, hierin niet zijn verdisconteerd. Voorbeelden hiervan zijn: overige personeelskosten, opleidingen, leasekosten, documentatie en communicatie, dienstkleding en abonnementen.

Door de integrale kostprijsbenadering die de DCMR hanteert, is het uitgangspunt dat de kosten van de overhead verdisconteerd zijn in zijn tariefstelling. Door middel van het realiseren van directe, declarabele uren in de primaire processen worden baten gerealiseerd waarmee naast de kosten primair proces ook de kosten van de overhead worden gedekt.

Alle baten van de DCMR zijn direct gerelateerd aan één van de twee inhoudelijke programma's en er is geen beleidsvrije ruimte voor onvoorziene uitgaven. De DCMR raamt daarom de posten onvoorzien als nihil.

De begrote kosten overhead 2020 bedragen k€ 21.508. De stijging van de kosten ten opzichte van de realisatie 2018 wordt enerzijds veroorzaakt door de prijsindexering en anderzijds door uitbreiding van het aantal ondersteuningsfuncties in 2019 en 2020 die tot de overhead gerekend worden. Ook de materiële huisvestings- en ICT lasten laten de afgelopen jaren een flinke stijging zien. De overhead blijft in verhouding gelijk ten opzichte van 2019 (32% van de totale exploitatie).

In het kader van de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB) per 2016, heeft de DCMR een eerste concept aangifte opgesteld omdat zij in beginsel in het kader van de VPB ondernemingsactiviteiten uitvoert en dus VPB-plichtig is, maar voor het overgrote deel van de activiteiten een beroep kan worden gedaan op een van de objectvrijstellingen binnen de VPB. De aanslag VPB over 2016 bleek een zeer beperkte omvang te hebben (ca € 500). Ook de concept-aangifte 2017 is ongeveer van deze omvang. Ook voor de komende jaren worden een zeer beperkte omvang van de af te dragen VPB verwacht. Voor 2020 wordt daarom ook een laag bedrag begroot (€ 1.000) aangezien de verwachting is dat de aard van de activiteiten van de DCMR niet drastisch zal wijzigen.

7 Paragrafen

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een aantal paragrafen, die op grond van het BBV moeten worden opgenomen. Achtereenvolgens worden in deze paragrafen de volgende onderwerpen behandeld:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Risicomanagement
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Verbonden partijen

7.2 Lokale heffingen

De DCMR legt in principe geen lokale heffingen op.

7.3 Weerstandsvermogen

7.3.1 Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen geeft een beschouwing over de kwaliteit van de vermogenspositie van de DCMR op lange termijn.

Het weerstandsvermogen is het vermogen om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de voortzetting van de door de DCMR uit te voeren taken in het gedrang komt. Het weerstandsvermogen is het saldo van de weerstandscapaciteit en de financiële gevolgen van de risico's. Het weerstandsvermogen geeft samen met het begrotingsresultaat, het verloop van de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen en de uitkomsten van de meerjarrenraming een indicatie van de financiële positie van de DCMR.

Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op het begrotingsjaar zelf (statisch weerstandsvermogen) of op meerdere jaren (dynamisch weerstandsvermogen). Om het weerstandsvermogen te kunnen bepalen is inzicht nodig in enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds in de omvang en de achtergronden van de risico's.

De paragraaf weerstandsvermogen bevat volgens de voorschriften vanuit het BBV tenminste:

- a. het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's
- b. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- c. een inventarisatie van de risico's
- d. een aantal gedefinieerde financiële indicatoren

7.3.2 Weerstandsvermogen DCMR

De weerstandscapaciteit van DCMR bestaat uit de algemene reserve. De ontwikkeling van de algemene reserve is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 5:

Ontwikkeling algemene reserve (x € 1.000)	Mutaties	Stand
Stand per 1 januari 2020		€ 1.770
Toevoeging uit resultaat 2019	€ 80	
Onttrekkingen uit het resultaat 2019	€ -	
Resultaatbestemming 2019	€ -	
Per saldo mutatie weerstandsvermogen 2019		€ 80
Stand per 31 december 2020		€ 1.850

De in de risico-inventarisatie geïdentificeerde (individuele) risico's bieden geen directe basis voor een rekenkundige benadering van het door de DCMR benodigd weerstandsvermogen. Desalniettemin zullen schommelingen optreden in het jaarresultaat van de DCMR, hetzij door interne hetzij door externe factoren. Aangezien deze schommelingen van veel - deels samenhangende - factoren afhankelijk is zal het jaarresultaat nooit geheel beheersbaar zijn. Vanuit dat gezichtspunt is het verstandig een adequaat weerstandsvermogen op te bouwen om deze schommelingen op te kunnen vangen zonder direct terug te moeten vallen op een additionele bijdrage van de participanten na afloop van een boekjaar. Een beperkte omvang is voldoende omdat de organisatie en de sturing er op zijn gericht risico's te beheersen en financiële consequenties te minimaliseren.

Het belangrijkste door het weerstandsvermogen af te dekken risico is adequate aanpassing van de organisatie en bedrijfsvoering aan substantiële wijzigingen in de aard en het volume van de dienstverlening op korte termijn. Dit risico wordt grotendeels opgevangen door het gevoerde personeelsbeleid in combinatie met de reguliere uitstroom en instroom van personeel.

Door het Dagelijks bestuur is vastgesteld dat een weerstandsvermogen met een omvang van 3% van de gemiddelde jaaropbrengst van drie voorgaande jaren reëel is, ook in vergelijking met andere overheidsorganisaties. Daar waar deze buffer geen uitsluitel voorziet artikel 33 van de Gemeenschappelijke Regeling, waarin de financiële verantwoordelijkheid van de gezamenlijke participanten is vastgelegd. Om aan voornoemde norm te voldoen is in 2020 een dotatie aan de Algemene reserve voorzien van k€ 80.

7.4 Risicomanagement

7.4.1 Algemeen

De DCMR Milieudienst Rijnmond levert met inzet van wettelijke instrumenten en vanuit zijn specifieke deskundigheid een bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting van bedrijven en aan het verhogen van de milieukwaliteit en veiligheid in het Rijnmondgebied. De DCMR werkt vanuit zijn expertise ook actief aan de integratie van milieuaspecten in andere beleidsterreinen en aan milieu en veiligheid gerelateerde maatschappelijke vraagstukken en nieuwe ontwikkelingen. Om deze doelstelling ook in de toekomst te kunnen realiseren en de gewenste kwaliteit te kunnen blijven leveren treft de dienst maatregelen voor een goede reputatie en een duurzaam gezonde financiële situatie. Dit vindt plaats in het kader van 'good public governance'. Eén van deze maatregelen is het gebruiken en onderhouden van een systeem van risicomanagement. Daarbij wordt het begrip 'risico' breed opgevat als een gebeurtenis die zich in de toekomst kan voordoen en die gevolgen heeft voor de realisatie van de doelstelling van de DCMR.

Cyclisch risicomanagement is in de DCMR-organisatie in 2012 geïmplementeerd. De tweejaarlijkse uitvoering van de risicocycclus ondersteunt ook twee eerder geformuleerde doelstellingen:

- Risicobewustzijn; het besef dat ook de DCMR fouten kan maken en daarvan kan leren. Risicomanagement is een instrument dat dit bewustzijn ondersteunt.
- Inbedden van risicomanagement in de reguliere planning en control cyclus.

7.4.2 Inventarisatie risico's

In 2018 is op inspiratie van externe deskundigen een nieuwe opzet voor het systeem van risicomanagement ontworpen, geënt op de risicodialoog die in de reguliere planning en controlcyclus is ingebed. Deze risicodialoog krijgt in 2019 daarmee een nieuwe impuls door een gestructureerde opzet en begeleiding door daarvoor getrainde eigen medewerkers. Na een jaar wordt deze nieuwe opzet geëvalueerd en zo mogelijk doorontwikkeld in 2020.

In deze opzet met risicodialoog worden de uit eerdere risicocycli geïnventariseerde potentiële risico's betrekking met betrekking tot de volgende onderwerpen meegenomen:

1. De DCMR kan haar taak niet of niet goed genoeg uitvoeren omdat de medewerkers te weinig kennis en ervaring hebben.
2. De DCMR kan haar taak niet of niet goed genoeg uitvoeren omdat het gegevensbeheer niet op orde is (kwaliteit, beschikbaarheid e.d.).
3. De DCMR kan haar inzet onvoldoende onderbouwen omdat de interne processen voor sturing en beheersing niet op orde zijn.
4. De DCMR speelt onvoldoende in op de wensen van de omgeving en ontwikkelingen waardoor ze niet toekomstbestendig is. (van buiten naar binnen, oppakken ontwikkelopgaven)

Voor elk van deze risico's is de mogelijke impact gekwantificeerd en zijn beheersmaatregelen opgesteld waaronder trajecten voor datakwaliteit en versterking van procesbesturing. De geïdentificeerde potentiële risico in combinatie met beheersingsmaatregelen en de opzet van de risicodialoog leiden niet tot een voorstel voor een aanpassing van de door het bestuur vastgestelde norm voor het weerstandsvermogen.

7.4.3 Financiële indicatoren

De indicatoren in onderstaande tabel 6 zijn overeenkomstig de voorschriften van BBV berekend:

Tabel 6:

Kengetallen	Jaarverslag 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote	-4,7%	2,2%	2,1%
Solvabiliteitsratio	58,7%	26,3%	25,5%
Structurele exploitatieruimte	-4,1%	0,1%	0,0%

Netto schuldquote:

Mede door de lager geraamde uitzettingen is de verwachting dat de netto schuldquote marginaal daalt t.o.v. de begroting 2019. Ten opzichte van het jaarverslag 2018 wordt verwacht dat de uitzettingen kleiner dan 1 jaar zullen afnemen.

Solvabiliteitsratio:

De verwachting in de begroting 2020 is dat de bestemmingsreserves verder zullen afnemen door onttrekkingen in 2020 en dat hier geen dotatie aan wordt gedaan. Hierdoor daalt de solvabiliteitsratio. Ten opzichte van het jaarverslag 2018 is er een forse daling door de eerder genoemde reden van de geplande onttrekkingen in 2019 en 2020.

Structurele exploitatieruimte:

De verwachting voor 2020 is dat er geen incidentele baten of lasten zijn waardoor deze ratio nul is. In het jaarverslag 2017 komt dit door het eenmalige resultaat in het huisvestingsdossier.

7.5 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn duurzame productiemiddelen die de DCMR nodig heeft om de diensten en goederen te produceren die aan participanten en niet-participanten geleverd worden. Deze paragraaf moet op grond van het BBV ten minste de kapitaalgoederen wegen, riolering, groen en gebouwen bevatten.

7.6 Financiering

De financieringsparagraaf vloeit voort uit de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO). Voor de DCMR is deze regelgeving vertaald in het door het Algemeen Bestuur vastgestelde treasurystatuut. Deze financieringsparagraaf is in samenhang met het treasurystatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee sturen, beheersen en controleren van de treasury functie van de DCMR. De treasury functie omvat het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Aandachtspunten vanuit de treasury zijn:

- Facturering van de bijdragen van de participanten vindt vier keer per jaar plaats; de bijdragen van de participanten moeten uiterlijk halverwege het lopende kwartaal zijn ontvangen.
- De DCMR leent geen gelden uit aan derden.
- De DCMR maakt binnen de regelgeving voor decentrale overheden alleen gebruik van goed bekendstaande banken.
- Voor de financiering van tekorten op de rekening-courant wordt gebruik gemaakt van kasgeldleningen via goed bekendstaande banken.

In onderlinge samenhang worden het treasurystatuut, de financiële verordening en de controle verordening jaarlijks beoordeeld op hun actualiteit en indien nodig opnieuw vastgesteld door het algemeen bestuur. De laatste vaststelling vond plaats in het Algemeen bestuur van 6 december 2017.

7.7 Verbonden partijen

In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. Verbonden partijen zijn die partijen waarin de DCMR een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Dat kunnen zijn gemeenschappelijke regelingen, samenwerkingsverbanden, vennootschappen, stichtingen en verenigingen.

Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur van de verbonden partij, hetzij door stemrecht. Van een financieel belang is sprake als de DCMR aan de verbonden partij een bedrag beschikbaar heeft gesteld dat niet verhaalbaar is als de partij failliet gaat of als de DCMR aansprakelijk is voor een bepaald bedrag als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bij een verbonden partij is dus sprake van een financieel en een bestuurlijk belang. Het is dus niet de bedoeling te rapporteren over alle partijen waarmee de DCMR op enigerlei wijze in bijvoorbeeld projectverband (zie het programma "Jaarverslag Projecten") verbonden is.

Hoewel de DCMR participeert in vele vormen van samenwerking op projectbasis is er in het primaire proces geen sprake van een verbonden partij.

Deel 2: Financiële begroting

8 Overzicht van Baten en Lasten

In onderstaande tabel 7 is voor de jaren 2020 – 2023 een gespecificeerd inzicht gegeven in de ontwikkeling van de baten en lasten van de DCMR.

Tabel 7

Lasten en Baten	2020	2021	2022	2023
Brutosalarissen	€ 30.306.698	€ 30.256.698	€ 30.246.698	€ 30.246.698
IKB	€ 6.732.919	€ 6.732.919	€ 6.732.919	€ 6.732.919
Sociale lasten	€ 4.642.611	€ 4.642.611	€ 4.642.611	€ 4.642.611
Pensioenlasten	€ 6.368.056	€ 6.368.056	€ 6.368.056	€ 6.368.056
Functiekosten	€ 48.050.285	€ 48.000.285	€ 47.990.285	€ 47.990.285
Toelagenn	€ 829.757	€ 804.757	€ 779.757	€ 754.757
Opleidingen	€ 1.057.106	€ 1.056.006	€ 1.055.786	€ 1.055.786
Overige personele lasten	€ 1.535.881	€ 1.535.881	€ 1.535.881	€ 1.535.881
Bijkomende kosten personeel	€ 3.422.744	€ 3.396.644	€ 3.371.424	€ 3.346.424
Inhuur personeel buiten formatie	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Diensten door derden	€ 1.107.000	€ 1.107.000	€ 1.107.000	€ 1.107.000
Inhuur personeel / diensten derden	€ 2.107.000	€ 2.107.000	€ 2.107.000	€ 2.107.000
Afschrijvingen	€ 970.000	€ 970.000	€ 970.000	€ 970.000
Huisvesting	€ 3.727.971	€ 3.824.898	€ 3.924.346	€ 4.026.379
ICT	€ 2.825.604	€ 2.899.070	€ 2.974.446	€ 3.051.781
Documentatie	€ 438.512	€ 449.914	€ 461.611	€ 473.613
Communicatie	€ 359.408	€ 368.752	€ 378.340	€ 388.177
Overig materieel	€ 430.392	€ 441.582	€ 453.063	€ 464.843
Totale materiele kosten	€ 8.751.887	€ 8.954.216	€ 9.161.805	€ 9.374.792
Totale directe kosten	€ 62.331.917	€ 62.458.146	€ 62.630.515	€ 62.818.502
Dekking declarabele uren	€ 62.331.917	€ 62.458.146	€ 62.630.515	€ 62.818.502
Resultaat op declarabele uren	€ -	€ -	€ -	€ -
Overige opbrengsten	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Totale kosten werkplannen en projecten	€ 68.404.961	€ 68.434.961	€ 68.424.961	€ 68.424.961
Totale opbrengsten werkplannen en projecten	€ 68.224.961	€ 68.224.961	€ 68.224.961	€ 68.224.961
Resultaat op werkplannen en projecten	€ -180.000	€ -210.000	€ -200.000	€ -200.000
Resultaat voor bestemming	€ -80.000	€ -110.000	€ -100.000	€ -100.000
Onttrekkingen bestemmingsreserves				
Informatievoorziening				
Productontwikkeling				
Personeel en Organisatie	€ 160.000	€ 110.000	€ 100.000	€ 100.000
Resultaat na bestemming	€ 80.000	€ 0	€ -0	€ -0
Voorstel technische bestemming:				
Mutatie algemene reserve	€ 80.000	€ -	€ -	€ -
Dotatie bestemmingsreserves:				
Informatievoorziening	€ -	€ -	€ -	€ -
Personeel en organisatie	€ -	€ -	€ -	€ -
Productontwikkeling	€ -	€ -	€ -	€ -
Resultaat na bestemming	€ 0	€ 0	€ -0	€ -0

Conform de financiële uitgangspunten, opgenomen in hoofdstuk 3, is de meerjarenbegroting geïndexeerd met 0%. Voor 2020 is geen nieuw beleid begroot.

In onderstaande tabel 8 is voor 2020 inzicht gegeven in de baten en lasten per participant:.

Tabel 8

Omschrijving	Lasten 2020	Baten 2020	Resultaat 2020
Gemeente Albrandswaard	€ 351.485	€ 351.485	€ -
Gemeente Barendrecht	€ 590.683	€ 590.683	€ -
Gemeente Brielle	€ 473.237	€ 473.237	€ -
Gemeente Capelle a/d IJssel	€ 433.907	€ 433.907	€ -
Gemeente Goeree-Overflakkee	€ 1.335.563	€ 1.335.563	€ -
Gemeente Hellevoetsluis	€ 483.638	€ 483.638	€ -
Gemeente Krimpen a/d IJssel	€ 498.846	€ 498.846	€ -
Gemeente Lansingerland	€ 1.446.583	€ 1.446.583	€ -
Gemeente Maassluis	€ 335.846	€ 335.846	€ -
Gemeente Nissewaard	€ 1.014.075	€ 1.014.075	€ -
Gemeente Ridderkerk	€ 889.178	€ 889.178	€ -
Gemeente Schiedam	€ 1.213.890	€ 1.213.890	€ -
Gemeente Vlaardingen	€ 1.692.389	€ 1.692.389	€ -
Gemeente Westvoorne	€ 450.521	€ 450.521	€ -
Gemeente Rotterdam	€ 17.716.018	€ 17.716.018	€ -
Provincie Zuid-Holland	€ 28.174.103	€ 28.174.103	€ -
Projecten	€ 11.125.000	€ 11.125.000	€ -
Totaal participanten	€ 68.224.961	€ 68.224.961	€ -

Toelichting

Op de werkplannen van de participanten worden geen financiële resultaten begroot. Hoewel de DCMR de afgelopen steeds een positief resultaat heeft gerealiseerd op haar externe projecten wordt op basis van het voorzichtigheidsbeginsel, in 2020 geen positief resultaat begroot.

9 Ontwikkeling werkplanbijdragen 2018 – 2020

In onderstaande tabel 9 is het verloop van de bijdragen van de participanten over de jaren 2018 tot en met 2020 zichtbaar gemaakt.

Tabel 9

Omschrijving	Raming baten 2018	Realisatie baten 2018	Primaire raming Begroting 2019	Raming baten 2019 na 1e begrotingswijziging	Raming baten 2020
Gemeente Albrandswaard	€ 314.544	€ 314.336	€ 321.142	€ 340.682	€ 351.485
Gemeente Barendrecht	€ 509.922	€ 516.573	€ 493.918	€ 573.438	€ 590.683
Gemeente Brielle	€ 446.531	€ 462.796	€ 457.010	€ 458.112	€ 473.237
Gemeente Capelle a/d IJssel	€ 430.705	€ 423.326	€ 416.753	€ 446.433	€ 433.907
Gemeente Goeree-Overflakkee	€ 1.289.610	€ 1.281.693	€ 1.289.871	€ 1.364.759	€ 1.335.563
Gemeente Hellevoetsluis	€ 518.330	€ 463.614	€ 466.017	€ 508.958	€ 483.638
Gemeente Krimpen a/d IJssel	€ 470.680	€ 439.405	€ 455.924	€ 482.875	€ 498.846
Gemeente Lansingerland	€ 1.205.181	€ 1.280.610	€ 1.231.744	€ 1.401.891	€ 1.446.583
Gemeente Maassluis	€ 316.851	€ 345.335	€ 323.417	€ 331.764	€ 335.846
Gemeente Nissewaard	€ 955.548	€ 942.648	€ 976.672	€ 980.298	€ 1.014.075
Gemeente Ridderkerk	€ 788.230	€ 740.161	€ 805.832	€ 860.651	€ 889.178
Gemeente Schiedam	€ 1.099.174	€ 1.084.802	€ 1.123.228	€ 1.175.000	€ 1.213.890
Gemeente Vlaardingen	€ 1.361.544	€ 1.257.377	€ 1.393.466	€ 1.636.856	€ 1.692.389
Gemeente Westvoorne	€ 425.169	€ 414.330	€ 435.096	€ 446.195	€ 450.521
Gemeente Rotterdam	€ 16.705.562	€ 16.479.998	€ 17.110.471	€ 17.417.629	€ 17.716.018
Provincie Zuid-Holland	€ 25.708.337	€ 24.633.764	€ 25.275.088	€ 27.594.345	€ 28.174.103
Projecten	€ 6.500.000	€ 7.757.354	€ 7.500.000	€ 8.000.000	€ 11.125.000
Totaal participanten	€ 59.045.918	€ 58.838.121	€ 60.075.649	€ 64.019.886	€ 68.224.961

Toelichting

In de kolom 'Raming baten 2018' zijn de definitieve werkplanbijdragen 2018 weergegeven. De kolom realisatie baten 2018 geeft de realisatie van de werkplanbedragen zoals opgenomen in de jaarrekening/jaarverslag 2018.

In de 'Primaire raming begroting 2019' staan de begrote bedragen zoals opgenomen in de beleidsbegroting 2019. De huidige werkplanbijdragen over 2019 staan vermeld in de kolom 'Raming baten 2019 na vaststelling WP'. Dit betreft de 1^e begrotingswijziging 2019, die in februari 2019 door het DB is geaccordeerd.

De bedragen in de kolom 'Raming baten 2020' zijn gebaseerd op de uitgangspunten en aannames zoals deze in hoofdstuk 3 (Financieel kader) zijn opgenomen.

10 Ontwikkeling financiële positie

In onderstaande tabel 10 is de geprognosticeerde balans per 1 januari 2020 en 31 december 2020 opgenomen.

Tabel 10

(€ x € 1.000)	Per 31-12-2020	Per 01-01-2020		Per 31-12-2020	Per 01-01-2020
ACTIVA			PASSIVA		
Materiële vaste activa	2.990	2.960	Eigen vermogen	2.551	2.631
Voorraden	1.000	1.000	Voorzieningen	0	0
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.501	6.611	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0
Liquide middelen	60	60	Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.000	4.000
Overlopende activa	2.000	2.000	Overlopende passiva	6.000	6.000
Totaal generaal	12.551	12.631	Totaal generaal	12.551	12.631

Toelichting mutaties 2020:

In onderstaande tabel 11 wordt het verloop van de activa in 2020 inzichtelijk gemaakt.

Tabel 11

Overige investeringen met een economisch nut (x € 1.000)	Ultimo 2019	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Ultimo 2020
Inrichting nieuwe pand DCMR	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	2.490	900	-	800	2.590
Overige mat.vaste activa	470	100	-	170	400
TOTAAL	2.960	1.000	-	970	2.990

Eigen vermogen

Algemene reserve

Naar verwachting zal een mutatie van de Algemene reserve plaatsvinden van k€ 80 zodat deze op het gewenste niveau blijft.

Bestemmingsreserve

Voor 2020 zijn de volgende onttrekkingen van bestemmingsreserves voorzien:

- Personeel en organisatie – als gevolg van personele frictiekosten rondom voormalig personeel zal in 2020 nog leiden tot een onttrekking van de bestemmingsreserve PenO van naar verwachting k€ 160.

Tabel 12

Omschrijving	Saldo 1-1-2020 €	Toevoeging €	Onttrekking €	Dotatie €	Bestemming resultaat €	Saldo 31-12-2020 €
Algemene reserve	1.770	80				1.850
	1.770	80	0	0	0	1.850
Bestemmingsreserves						
Informatievoorziening	0	0	0			0
Productontwikkeling	0	0	0			0
Personeel en organisatie	861	0	160			701
Subtotaal bestemmingsreserves	861	0	160	0	0	701
Totaal	2.631	80	160	0	0	2.551